

Sygn. akt I ACa 1594/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Beata Kozłowska

Sędziowie: SA Beata Byszewska (spr.)

SO (del.) Dariusz Dąbrowski

Protokolant: protokolant sądowy Joanna Mikulska

po rozpoznaniu w dniu 16 września 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W.

przeciwko J. K.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 13 marca 2015 r., sygn. akt I C 773/10

I. oddala apelację;

II. zasądza od J. K. na rzecz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. kwotę 2.400 zł (dwa tysiące czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Beata Byszewska Beata Kozłowska Dariusz Dąbrowski

Sygn. akt I ACa 1594/15

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 2 kwietnia 2010 roku Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. wniosła o zasądzenie od pozwanego J. K. kwoty 1 258 065,81 złotych wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 13 sierpnia 2009 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 21 kwietnia 2010 roku Sąd nakazał pozwanemu J. K. aby zapłacił na rzecz powoda Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. kwotę 1 258 065,81 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 13 sierpnia 2009 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 22 943 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 7 200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniósł w tym terminie do tutejszego Sądu zarzuty.

W zarzutach od nakazu zapłaty z dnia 9 czerwca 2010 roku pozwany J. K. wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jego rzecz od strony powodowej kosztów procesu według norm przepisanych.

Na rozprawie dnia 7 września 2011 roku pełnomocnik powoda oświadczył, że ogranicza powództwo do kwoty 266 366,25 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od 13 sierpnia 2009 roku do dnia zapłaty, w pozostałym zakresie cofa powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia.

Postanowieniem z 21 grudnia 2011 roku Sąd umorzył postępowanie w zakresie roszczenia o zapłatę kwoty 266 366,25 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od 13 sierpnia 2009 roku.

Wyrokiem z dnia 13 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie:

1. utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym w dniu 21 kwietnia 2010 roku przez Sąd Okręgowy w Warszawie w zakresie kwoty 19 692,46 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13 sierpnia 2009 roku do dnia zapłaty;
2. uchylił nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym w dniu 21 kwietnia 2010 roku przez Sąd Okręgowy w Warszawie w pozostałym zakresie;
3. oddalił powództwo w zakresie kwoty 246 673,79 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13 sierpnia 2009 roku do dnia zapłaty;
4. umorzył postępowanie w pozostałym zakresie;
5. dokonał stosunkowego rozdzielenia kosztów pomiędzy stronami, pozostawiając szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu.

Powyższy wyrok zapadł po dokonaniu przez Sąd Okręgowy następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

J. K. prowadził działalność gospodarczą pod nazwą Zakład Rolniczo-Handlowo-Usługowy s.c. K. J.– Z. i P. D. 1, która między innymi obejmowała odbiór od zakładów przetwórstwa mięsnego i producentów rolnych, oraz transport produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego (odpadów zwierzęcych). Pozwany prowadził w 2005 roku działalność podlegającą dofinansowaniu z ARiMR w ramach której zbierał i transportował zwłoki padłych zwierząt oraz działalność, która nie była objęta dofinansowaniem.

Dnia 06 maja 2005 roku powód Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. zawarła z J. K. i D. K. umowę nr (...) o udzieleniu pomocy finansowej w prowadzeniu w 2005 roku działalności polegającej na zbieraniu zwłok zwierzęcych bydła, owiec, kóz i świń; transporcie zbieranych zwłok zwierzęcych bydła, owiec, kóz i świń do najbliższego zakładu przetwarzającego kategorii 1 lub kategorii 2 z listy zakładów wskazanych przez Główny Inspektorat Weterynarii do przerabiania materiałów kategorii 1 lub kategorii 2 (schemat 1.1).

Na podstawie umowy nr (...) z dnia 06 maja 2005 roku oraz późniejszych aneksów nr (...) pomoc finansowa miała zostać udzielona pozwanemu na częściowe pokrycie kosztów związanych z prowadzeniem działalności objętej umową i miała wynieść 181 469,86 złotych, jednak nie więcej niż 98 % kosztów operacyjnych związanych z wykonywaniem działalności. Zgodnie z § 3 punktem 1 umowy z dnia 06 maja 2005 roku przez koszty działalności rozumie się koszty poniesione przez podmiot na działalność według kalkulacji przedstawionej przy składaniu wniosku o pomoc finansową. Pomoc finansowa przysługiwała wyłącznie na pokrycie kosztów działalności wykonywanej w okresie od 01 stycznia 2005 roku do 31 grudnia 2005 roku.

Strony postanowiły w umowie, że w przypadku, gdy koszty działalności będą wyższe niż określone w załączniku (...) do umowy, pomoc nie ulegnie zwiększeniu (§ 3 pkt 5 umowy), zaś w przypadku, gdy koszty będą niższe, pomoc ulegnie proporcjonalnemu zmniejszeniu (§ 3 pkt 6 umowy). ARiMR zastrzegła sobie prawo dokonania wypłaty pomocy finansowej w kwocie niższej niż wnioskowana, bez wzywania pozwanego do poprawy wniosku o wypłatę, jeżeli wnioskowana kwota wypłaty przekraczała kwotę pomocy finansowej określoną w § 3 ust. 2 umowy lub wykonany

zakres działalności był niższy od przewidywanego, lub złożony wniosek o wypłatę pomocy finansowej został naliczony niezgodnie z warunkami umowy.

Sąd Okręgowy ustalił nadto, że strony postanowiły w umowie, że pozwany tracił prawo do otrzymanej pomocy i zobowiązał się zwrócić powodowi w całości otrzymaną pomoc w razie wystąpienia jednego z następujących przypadków: uniemożliwienia dokonania kontroli dokumentów lub wizytacji terenowych; braku udokumentowania kosztów działalności; niezgodności pomiędzy zakresem rzeczowym zawartym we wniosku o wypłatę pomocy finansowej a rzeczywistym wykonaniem zakresu działalności; złożenia fałszywych informacji lub oświadczeń (§ 8 umowy). W razie wystąpienia którejś z powyższych okoliczności powódka miała prawo wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym i wezwać pozwanego do zwrotu otrzymanej pomocy finansowej wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych liczonymi od daty przekazania pomocy w terminie 14 dni od otrzymania oświadczenia o wypowiedzeniu umowy (§ 9 umowy).

Zabezpieczenie umowy stanowił weksel in blanco wystawiony przez J. i D. K.. Zgodnie z deklaracją małżonkowie K. upoważniali powoda ARiMR do wypełnienia go w każdym czasie w wypadku niewykonania przez wystawcę weksla zobowiązań z umowy zawartej przez strony na sumę całkowitego zobowiązania wynikającego z umowy łącznie z odsetkami w wysokości jak od zaległości podatkowych. Powódka była uprawniona opatrzyć weksel datą płatności i miejscem według swego uznania oraz uzupełnić go brakującymi elementami, w tym klauzulą „bez protestu”, zawiadamiając o tym wystawcę weksla pismem poleconym pod adres wskazany w deklaracji. Pismo to winno być wysłane na 7 dni przed terminem płatności weksla. Wystawca weksla zobowiązał się zapłacić sumę wekslową na żądanie posiadania weksli.

Strona pozwana nie miała możliwości negocjacji umowy. Umowa została podpisana wstecz za okres od 01 stycznia do maja 2005 roku. Umowa łącząca strony nie precyzowała zasad dokumentowania ponoszonych kosztów, nie nakładała na przyjmującego pomoc zasad i sposobu rozliczania kosztów oraz ich szczegółowego zakresu, mówiła jedynie, że „Podmiot” ma prawo ubiegać się o zwrot kosztów operacyjnych związanych z wykonywaniem działalności w schemacie 1.1. Pozwany działalność dotowaną i komercyjną prowadził przy użyciu tych samych samochodów i maszyn oraz zatrudniał tych samych pracowników do wykonywania jednej i drugiej działalności. Pozwany prowadził w 2005 roku podatkową księgę przychodów i rozchodów zgodnie z art. 24a ustawy o podatku dochodowym dla osób fizycznych, nie dokonywał jednak w księdze podatkowej rozdziału kosztów na koszty związane z działalnością refundowaną i koszty związane z pozostałą działalnością. Pozwany ponosił opłaty związane ze zdawaniem padłych zwierząt w zakładzie zajmującym się utylizacją padliny, które to koszty również zaliczał do kosztów prowadzonej działalności dotowanej.

Pomoc finansowa została wypłacona pozwanemu na podstawie poszczególnych wniosków o wypłatę za okres styczeń – grudzień 2005 roku w łącznej kwocie 177 943,04 złotych. Każdy wniosek o wypłatę był sprawdzany przez pracowników powoda pod względem merytorycznym i formalno- rachunkowym.

W wyniku czynności kontrolnych, przeprowadzonych od października 2006 do stycznia 2007 r., Urząd Kontroli Skarbowej w G. ustalił, że łączna kwota wyliczonych w toku kontroli należnych dotacji w skali całego 2005 roku dla działalności pozwanego wynosi 127 543,33 złote, natomiast otrzymana kwota wynosi 177 943,04 złote.

Współczynnik alokacji kosztów działalności dotowanej przez ARiMR w stosunku do kosztów całej działalności pozwanego J. K. prowadzącego działalność gospodarczą oparty na liczbie kilometrów pokonywanych przez pojazdy pozwanego wynosiła 30,2 % w 2005 roku. Ogólna kwota zweryfikowanych kosztów działalności ujęta w księdze w 2005 roku wynosi 534 677,73 złotych, natomiast 30,2% z tej kwoty wynosi 161 480,16 złotych stanowi kwotę kosztów związaną z działalnością refundowaną w rozliczeniu rocznym, przy czym 98 % tej kwoty wynosi 158 250,56 zł. Kwota 158 250,56 złotych kosztów jako związaną z działalnością refundowaną stanowi maksymalną kwotę kosztów, jaka mogła być przedstawiona do refundacji w roku 2005 przy obliczeniu w oparciu o wskaźnik i liczbę przejechanych kilometrów. Ponieważ J. K. w 2005 roku otrzymała pomoc finansową w wysokości 177 943,04 złotych, a powinien otrzymać pomoc w kwocie 158 250,56 zł. W takiej sytuacji różnica wynosi 19 692,46 zł (177 943,04 zł – 158 250,56 zł)

ARiMR wypełniła weksel wystawiony przez pozwaną spółkę na kwotę 1 258 065,81 zł i pismem datowanym na dzień 31 lipca 2009 roku, a doręczonym w dniu 19 sierpnia 2009 roku powód wezwał pozwanego J. K. do zapłaty sumy wekslowej

Sąd Okręgowy, oceniając zasadność powództwa, podkreślił, że w toku niniejszego procesu strona pozwana zarzucała, iż powodowa ARiMR nie była uprawniona do uzupełnienia weksla in blanco i przedstawienia go do zapłaty, a więc powództwo jest bezzasadne. Zarzuty pozwanego dotyczą łączącego strony stosunku podstawowego, dla którego zabezpieczenia weksel in blanco został wystawiony.

Sąd Okręgowy w pełni podzielił zapatrywanie, że wystawca może w braku skutecznych zarzutów wekslowych, podnieść zarzuty oparte na stosunku podstawowym i na ich podstawie podważać zarówno istnienie, jak i rozmiar zobowiązania wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym. Spór przenosi się wówczas na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego, który w związku z zarzutami wystawcy podlega badaniu przez sąd oceniający zasadność nakazu zapłaty (zobacz: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 czerwca 2008 roku, IV CSK 65/08, Lex nr 453032).

Podzielił także stanowisko, że po podniesieniu zarzutu wypełnienia weksla in blanco niezgodnie z porozumieniem na stronie powodowej ciążył obowiązek określenia, jakie wierzytelności i z jakiego stosunku podstawowego składają się na sumę wekslową.

Dalej Sąd Okręgowy podkreślił, że podniesienie przez wystawcę weksla in blanco zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym nie powoduje przerzucenie ciężaru dowodu na posiadacza weksla (remitenta). W takiej sytuacji na wystawcy weksla in blanco ciąży dowód wykazania, iż weksel został wypełniony niezgodnie z deklaracją wekslową, a więc że nie istnieje wierzytelność wystawcy i to w zakresie wskazanym na wekslu.

W ocenie Sądu Okręgowego umowa łącząca strony miała charakter nienazwanej umowy wzajemnej. Podstawę dochodzonego przez powoda roszczenia zwrotu całości pomocy finansowej przekazanej pozwanemu stanowią § 8 w zw. § 9 ust. 1 umowy, gdyż zaistnienie jednej z przesłanek określonych w § 8 umowy doprowadziłoby do powstania po stronie powodowej uprawnienia do wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym i zażądania zwrotu od pozwanego udzielonej pomocy finansowej wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych, a po stronie pozwanej powstałby obowiązek zwrotu pomocy finansowej w całości wraz z odsetkami liczonymi jak dla zaległości podatkowych.

Sąd Okręgowy, dokonując na podstawie art. 65 k.c. wykładni oświadczeń woli stron zawartych w umowie z dnia 6 maja 2005 roku, a w szczególności zapisów zawartych w § 8 i § 9 tej umowy, doszedł do przekonania, że wystąpienie przez powoda z roszczeniem o zwrot wypłaconych pozwanemu kwot tytułem refundacji kosztów wraz z odsetkami, a jeszcze wcześniej uzupełnienie weksla in blanco, powinno zostać poprzedzone złożeniem przez ARiMR oświadczenia woli o wypowiedzeniu przedmiotowej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku spełnienia się przesłanek zawartych w jej § 8. Zdaniem Sądu Okręgowego, nie można zgodzić się z poglądem, że umowa łącząca strony wygasła i nie było podstaw do jej wypowiedzenia, albowiem idąc tym tokiem rozumowania należałoby uznać, że nie mają również zastosowania zapisy zawarte w § 8 tej umowy, a więc powód nie mógłby żądać zwrotu całości przekazanej pomocy finansowej gdyby zapisy umowy nie obowiązywały, a tak by było gdyby przedmiotowa umowa wygasła.

W ocenie Sądu Okręgowego, w chwili uzupełnienia przedmiotowego weksla zapisy umowy, w tym zapisy zawarte w jej § 8 i 9, nadal obowiązywały strony. Obowiązek wypowiedzenia umowy wynikał z treści § 9 ust. 1 umowy, który przewidywał, że w razie wystąpienia któregośkolwiek z przypadków naruszenia umowy wskazanych w jej § 8, powód najpierw dokona wypowiedzenia, a następnie wezwie pozwanego do zwrotu wypłaconych kwot. Dopiero ta sekwencja zdarzeń powodowałaby utratę przez pozwanego prawa do refundacji kosztów poniesionych przez niego w związku z wykonaniem umowy (§ 8 umowy), a po stronie powoda powstałoby uprawnienie do żądania zwrotu tych kwot wraz z odsetkami.

Sąd Okręgowy wskazał, przy podzieleniu stanowiska zawartego w orzeczeniu Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 24 kwietnia 2014 roku, sygn. akt IACa 1497/13, że powodowa ARiMR nie złożyła oświadczenia woli o wypowiedzeniu

umowy z dnia 6 maja 2005 roku w trybie § 9 umowy. W tej sytuacji po stronie powodowej nie powstało roszczenie podlegające zabezpieczeniu przez weksel in blanco oparte na postanowieniach umownych zawartych w treści § 8 umowy, a więc ARiMR nie miała podstaw do wypełnienia weksla in blanco na kwotę obejmującą całość wypłaconego pozwanemu dofinansowania powiększonego o odsetki ustawowe jak dla zaległości podatkowych w oparciu w wskazaną treść umowy. Przy czym należy zauważyć, że bezspornym było, iż pozwany otrzymał w 2005 roku dofinansowanie w kwocie 177 943,04 złotych, a weksel nie wiadomo z jakich przyczyn został wypełniony na kwotę 1 258 065,81 złotych.

Ponadto Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że rację ma strona pozwana zarzucając, iż nie ziściły się również przesłanki zawarte w § 8 umowy, których spełnienie powodowałoby utratę przez pozwaną spółkę prawa do zwrotu poniesionych kosztów w związku z wykonaniem łączącej strony umowy. Wedle § 8 umowy „Podmiot tracił prawo do pomocy finansowej, a otrzymaną zobowiązywał się zwrócić powodowi w całości, jeżeli wystąpi jeden z następujących przypadków: a) uniemożliwienie dokonania kontroli dokumentów lub wizytacji terenowych; b) brak udokumentowania kosztów działalności; c) niezgodność pomiędzy zakresem rzeczowym zawartym we wniosku o wypłatę pomocy finansowej a rzeczywistym wykonaniem zakresu działalności; d) złożenie fałszywych informacji lub oświadczeń”.

W ocenie Sądu Okręgowego, strona powodowa nie wykazała, aby ziściły się przesłanki zawarte w § 8 umowy, których spełnienie powodowałoby utratę przez pozwaną spółkę prawa do zwrotu poniesionych kosztów w związku z wykonaniem łączącej strony umowy. Niewątpliwie strona pozwana wykazała, że wszystkie poniesione przez nią koszty zostały udokumentowane, gdyż dane zawarte we wnioskach o wypłatę pomocy finansowej znajdowały potwierdzenie w dokumentacji źródłowej pozwanego i w księgach rachunkowych.

Sąd Okręgowy podkreślił, że czym innym jest sposób wydzielenia kosztów podlegających refundacji, a czym innym jest nieudokumentowanie tych kosztów. Zasadniczym zarzutem Agencji w toku procesu było niewłaściwe rozliczenie i rozdzielanie kosztów związanych z działalnością dotowaną i w ramach całej prowadzonej działalności łącznie z działalnością niedotowaną. Jak ustalono pozwany nie był zobowiązany ani na podstawie umowy z ARiMR, ani na podstawie przepisów prawa do stosowania konkretnego wskaźnika wydzielenia kosztów podlegających refundacji z kosztów całej prowadzonej działalności. Nadto w toku wykonywania umowy powodowa Agencja nie udzieliła żadnych wskazówek w tym zakresie, pomimo tego, że to na Agencji, jako na podmiocie publicznoprawnym ciążył szczególnie obowiązek doprecyzowania umowy.

W ocenie Sądu Okręgowego pozwany zastosował wskaźnik, który uznał za najbardziej adekwatny z punktu widzenia wykonywanej przez siebie działalności. Oczywistym wydaje się bowiem, że podstawowym czynnikiem mającym wpływ na zakres kosztów ponoszonych w związku z transportem padliny ma ilość wyjazdów po padlinę, która musi być zbierana na bieżąco, a co za tym idzie stosunek zużytego paliwa. Podobny pogląd podziela również Sąd Apelacyjny w Warszawie, który wskazał, że „(...) istotnymi czynnikami koszt twórczymi są, bowiem koszty zużycia paliwa, eksploatacji oraz koszty osobowe” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 stycznia 2014 roku, I ACa 919/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21 listopada 2013 roku, I ACa 291/12 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2014 roku, I ACa 1497/13).

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że nie zostały spełnione przesłanki określone w § 8 umowy, a więc Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie miała podstaw do żądania zwrotu całości udzielonej pomocy finansowej na podstawie tego zapisu umowy.

Oceniając roszczenie powoda w oparciu o przepis art. 471 k.c., którą to podstawę powodowa Agencja podniosła w toku postępowania, Sąd Okręgowy podkreślił, że do przyjęcia odpowiedzialności pozwanego na podstawie powyższego przepisu muszą zostać spełnione łącznie wszystkie przesłanki odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania tj. działanie lub zaniechanie, które doprowadziło do powstania szkody, fakt powstania szkody i jej wysokość oraz związek przyczynowy pomiędzy powstaniem szkody a zachowaniem dłużnika. Ciężar

udowodnienia tych przesłanek spoczywa zgodnie z regułami zawartymi w art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. na osobie żądającej naprawienia szkody, a więc na stronie powodowej.

Biorąc pod uwagę łączącą strony umowę, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że jednym z obowiązków, które spoczywały na pozwanym było przedstawienie do rozliczenia ARiMR kosztów tylko i wyłącznie tych, które związane były z działalnością refundowaną. Natomiast przedstawienie do rozliczenia kosztów, które nie były związane z działalnością refundowaną stanowiło w ocenie Sądu nienależyte wykonanie łączącej strony umowy z 6 maja 2005 roku w rozumieniu art. 471 k.c..

W ocenie Sądu Okręgowego dla ustalenia czy pozwany wniósł o wypłatę większych kosztów niż należne w oparciu o obowiązującą strony umowę należało posłużyć się wyliczeniem biegłego I. Ł. przyjętym w opinii uzupełniającej, która została sporządzona według wskaźnika zaproponowanego przez stronę pozwaną tj. wskaźnikiem opartym na liczbie kilometrów. Z opinii biegłego wynika, że koszty związane z działalnością refundowaną w roku 2005 wynosiły 30,2 % w stosunku do całej działalności prowadzonej przez pozwanego. Ogólna kwota zweryfikowanych kosztów działalności ujęta w księdze w 2005 roku wynosi 534 677,73 złotych, a więc 30,2 % z tej kwoty wynosi 161 480,16 złotych i stanowi kwotę kosztów związaną z działalnością refundowaną. Przy czym pozwany był uprawniony do zwrotu 98 % tych kosztów, a więc powinien przedstawić do rozliczenia jedynie koszty w wysokości 158 250,56 złotych. Kwota 158 250,56 złotych stanowi maksymalną kwotę kosztów, jaka mogła zostać przedstawiona przez pozwanego do refundacji w roku 2005. Natomiast pozwany przedstawiając do rozliczenia koszty w 2005 roku złożył wnioski na podstawie których otrzymał od powoda dofinansowanie w wysokości 177 943,04 złotych. W takiej sytuacji Sąd Okręgowy uznał, że przedstawione powodowi do refundacji koszty w wysokości 19 692,46 złotych (177 943,04 złotych – 158 250,56 złotych) nie stanowiły kosztów związanych z działalnością refundowaną.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że pozwany J. K. nienależycie wykonał swoje zobowiązanie wynikające z łączącej strony umowy z 6 maja 2005 roku, a powód w związku z tym zachowaniem pozwanego poniósł szkodę w wysokości 19 692,46 złotych. W takiej sytuacji Sąd Okręgowy uznał, że wobec spełnienia przesłanek z art. 471 k.c. roszczenie powoda okazało się zasadne w zakresie kwoty 19 692,46 złotych.

Z powyższych przyczyn Sąd Okręgowy utrzymał nakaz zapłaty w zakresie kwoty 19 692,46 zł oraz w zakresie odsetek ustawowych liczonych od tej kwoty od dnia 13 sierpnia 2009 roku do dnia zapłaty. W pozostałym zaś zakresie uchylił nakaz zapłaty i w zakresie kwoty 246 673,79 złotych (266 366,25 złotych – 19 692,46 złotych = 246 673,79 złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 13 sierpnia 2009 roku do dnia zapłaty powództwo oddalił jako bezzasadne. Natomiast w pozostałym zakresie Sąd Okręgowy umorzył postępowanie na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. wobec cofnięcia przez powoda pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia.

O odsetkach ustawowych Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. zgodnie z którym, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. Dłużnik popada w opóźnienie, gdy nie spełnia świadczenia w terminie. Termin zapłaty wynikał z terminu płatności weksla który przypadał na dzień 12 sierpnia 2009 roku, odsetki należało więc zasądzić od dnia następnego tj. od dnia 13 sierpnia 2009 roku do dnia zapłaty zgodnie z żądaniem powoda.

Sąd Okręgowy wskazał nadto, że niezasadny okazał się podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczeń. Zdaniem Sądu Okręgowego nie ma racji pozwany wskazując, że umowa łącząca strony jest umową o dzieło i ulega dwuletniemu okresowi przedawnienia oraz że wynagrodzenie jakie otrzymywał jest świadczeniem okresowym i ulega trzyletniemu okresowi przedawnienia.

Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu nadużycia prawa w rozumieniu art. 5 k.c. w związku z żądaniem zwrotu przez powoda całej pomocy finansowej, Sąd Okręgowy uznał ten zarzut za chybiony, albowiem pozwany w niniejszym postępowaniu nie wskazał jakie zasady współzycia społecznego miałyby zostać naruszone przez powoda, co miałoby powodować, że dochodzone przez niego roszczenie o zapłatę stanowiłoby nadużycie prawa. Prawdłowo sformułowany zarzut naruszenia zasad współzycia społecznego powinien określać jakie konkretnie zasady

zostały naruszone. W ocenie Sądu pozwany nie udowodnił zgodnie z art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c., że dochodząc przedmiotowego roszczenia o zapłatę ARiMR naruszyła zasady współżycia społecznego, a tym samym pozwany nie wykazał, że zostały spełnione przesłanki z art. 5 k.c.. Niemniej jednak należy zauważyć, iż uprawnienia wywodzone z art. 5 k.c. są szczególną formą obrony możliwą do zastosowania w wyjątkowych sytuacjach, które w niniejszej sprawie nie mają miejsca.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. uznając, że koszty powinny być stosunkowo rozdzielone, pozostawiając szczegółowe wyliczenie kosztów pozostawił referendarzowi sądowemu.

Apelację od tego wyroku złożył pozwany, który zaskarżył wyrok w części, tj. w punkcie pierwszym oraz w punkcie piątym, wnosząc o jego zmianę oraz uchylenie nakazu zapłaty także w zakresie kwoty 19 692,46 zł wraz z ustawowymi odsetkami i oddalenie powództwa także w tej części oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania w pierwszej i drugiej instancji względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie z uwzględnieniem kosztów postępowania w I i II instancji.

Pozwany zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

1. naruszenie prawa materialnego:

- art. 5 k.c. w zw. z art. 487 § 1 i 2 i art. 353¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie podczas, gdy pozwany swoje zobowiązanie z umowy wzajemnej wykonał w całości;

-art. 487 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 471 k.c. poprzez jego niezastosowanie, gdy umowa stron była umową wzajemną, zatem kwestia niewykonania lub nienależytego wykonania umowy z 6 maja 2005 r., winna być oceniana przy uwzględnieniu obowiązków obu stron umowy;

-art. 471 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy powód nienależycie wykonał swoje obowiązki z umowy z 6 maja 2005 r.

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez:

-wadliwe ustalenie, że pozwany wykonał swoje zobowiązanie wynikające z umowy z 6 maja 2005 r. nienależycie, a powód w związku z tym zachowaniem poniósł szkodę, gdy zarówno biegły, jak i kontrolerzy (...) ustalili, że poniesienie przez pozwanego wszystkich kosztów było odpowiednio udokumentowane oraz gdy w umowie łączącej strony, jak i w przepisach, które na podstawie § 11 umowy obowiązywały w sprawach nieuregulowanych umową, nie określono sposobu kalkulowania kosztów będących przedmiotem dofinansowania, nie nałożono na pozwanego obowiązku prowadzenia odrębnej ewidencji dla działalności zleconej przez Agencję i dla działalności komercyjnej, nie nałożono na pozwanego obowiązku stosowania konkretnego wskaźnika wydzielenia kosztów podlegających refundacji z kosztów całej prowadzonej działalności, powodowa Agencja nie udzielała w tym zakresie żadnych wskazówek, a pozwany zastosował wskaźnik, który w okolicznościach uznał za najbardziej adekwatny z punktu widzenia wykonywanej przez siebie działalności;

- dokonanie ustaleń w zakresie odpowiedzialności pozwanego za nienależyte wykonanie umowy bez uwzględnienia obowiązków powoda wynikających z umowy i ich realizacji przez powoda i na skutek tego pominięcie, że Agencja na podstawie umowy (§ 4 ust. 6 i 8) obowiązana była badać poprawność złożonego wniosku i wykonanie zakresu rzeczowego umowy, a następnie w zależności od wyników tego badania, wzywać do poprawy złożonego wniosku, bez wzywania wypłacić wynagrodzenie w wysokości niższej niż wnioskowana lub wypłacić wynagrodzenie w kwocie wnioskowanej oraz że Agencja zobowiązana była kontrolować, czy złożony wniosek został naliczony zgodnie z warunkami umowy. Skoro pozwany po złożeniu wniosku otrzymał od powoda kwotę wnioskowanej pomocy, to tym samym uznać należy, że powód uznał po zweryfikowaniu wniosku uznał, że wniosek został przez pozwanego naliczony

zgodnie z warunkami umowy, a tym samym, że pozwany spełnił warunki wymagane przez powoda do otrzymania pomocy finansowej i nie można mu postawić zarzutu nienależytego wykonania umowy;

-pominięcie ustaleń Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej zawartych w nocie organizacyjnej z 21 sierpnia 2007 r. skierowanej do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wskazującej na nieprawidłowości w wykonaniu obowiązków przez Agencję i na skutek tego wadliwe przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że pozwany ponosi odpowiedzialność za nienależyte wykonanie zobowiązania z umowy z 6 maja 2005 r.

-wadliwe ustalenie, że powód w związku z zachowaniem pozwanego poniósł szkodę, w sytuacji gdy powód sam nie wykonywał należycie swoich obowiązków wynikających tak z umowy, jak i związanych z szeroko pojętym przygotowaniem się przez powoda do nałożonych na niego zadań wynikających z obowiązkiem zabezpieczenia procedur utylizacji stosownie do rozporządzenia (WE) Nr 1774/2002;

- dowolne ustalenie, że pozwany nie wskazał zasad współżycia społecznego, które miałyby zostać naruszone przez powoda, podczas gdy pozwany w ramach zarzutu nadużycia prawa opisując dokładnie działania powoda powołał się na klauzulę społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa i na zasadę słuszności.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego była nieuzasadniona i podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

W pierwszej kolejności podnieść należy, że pozwany nie zakwestionował skutecznie oceny dowodów poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, które doprowadziły ten Sąd do ustalenia, że pozwany uzyskał zawyżoną kwotę dotacji. Prawidłowość zastosowania prawa materialnego może być właściwie oceniona jedynie na kanwie niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej. Powyższe rodzi konieczność rozpoznania w pierwszym rzędzie zarzutów naruszenia prawa procesowego zmierzających do zakwestionowania stanu faktycznego.

Pomimo zgłoszenia zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. pozwany nie wskazał, jakie reguły oceny dowodów wskazane w tym przepisie naruszył, jego zdaniem Sąd Okręgowy, jedynie w powiązaniu z naruszeniem art. 5 k.c. pozwany wskazał na dowolność tego ustalenia. Jednak sposób sformułowania tego zarzutu wskazuje na wadliwość wykładni art. 5 k.c. przez Sąd Okręgowy, nie zaś na zarzut wadliwej oceny jakiegokolwiek dowodu.

Wskazać więc trzeba, że postawienie skutecznego zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania przyczyn, które dyskwalifikują postępowanie sądu w zakresie ustaleń, oznaczenia, jakie kryteria oceny sąd naruszył, a nadto wyjaśnienia dlaczego zarzucane uchybienie mogło mieć wpływ na ostateczne rozstrzygnięcie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r. IV CKN 970/00, Lex nr 52753 czy wyrok z dnia 06 lipca 2005 r. III CK 3/05, Lex nr 180925). Zwalczenie swobodnej oceny dowodów nie może polegać tylko na przedstawieniu korzystnej dla skarżącego wersji zdarzeń, ustaleń stanu faktycznego opartej na jego własnej ocenie, lecz konieczne jest posłużenie się argumentami wyłącznie jurydycznymi i wykazanie, że określone w art. 233 § 1 k.p.c. kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów zostały naruszone, co miało wpływ na wynik sprawy.

Apelacja pozwanego takich zarzutów nie zawiera, przede wszystkim próżno szukać wskazania, jakie konkretnie dowody i z naruszeniem jakich reguł zostały wadliwie ocenione. W konsekwencji jakie wadliwe ustalenia Sąd pierwszej instancji poczynił na podstawie tej oceny. Również wywody strony pozwanej na rozprawie apelacyjnej odnoszące się do opinii biegłego, nie stanowiły skutecznego zakwestionowania oceny dowodu z opinii biegłego Ł., a w dalszej kolejności trafnego ustalenia Sądu pierwszej instancji, że pozwany pobrał nienależną kwotę dotacji w wysokości 19 692,46 zł. Pozwany usiłował podważyć opinię biegłego opierając się na wyrwanych z kontekstu wypowiedziach biegłego, celem zakwestionowania jego wiarygodności, tymczasem opinia biegłego stanowi specyficzny dowód, oceniany wprawdzie na podstawie art. 233 § 1 k.p.c., ale ocenę tę odróżniają specyficzne jej kryteria, tj. poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania formułowanego stanowiska, stopień stanowczości wyrażonych ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej. Takich zarzutów skarżący nie podnosił. Nie może zaś ująć uwadze, że biegły dokonując rozliczenia kosztów na te podlegające refundacji oraz tej refundacji nie podlegające, przyjął metodę

zapropionowaną przez pozwanego, zatem wyliczał koszty w taki sposób, jak tego dokonywał sam pozwany (przyjął ten sam wskaźnik). Z opinii biegłego wynika, że pozwany zawyżył koszty zgłoszone do refundacji.

Na podstawie niewadliwie ocenionego materiału dowodowego, nie ulega wątpliwości, że część kosztów w kwocie wskazanej wyżej pobrana została przez pozwanego na koszty nie stanowiące „kosztów kwalifikowalnych”, zatem na koszty nie podlegające refundacji. Jeśli zaś, jak twierdzi skarżący biegły nieprawidłowo je wyliczył, to rolą pozwanego było wykazanie tego przed Sądem pierwszej instancji, czemu jednak pozwany nie sprostał, a apelacja nie zawiera w tym zakresie żadnych zarzutów ani wniosków.

Pozwany, pomimo zgłaszania zarzutów wadliwych ustaleń faktycznych, koncentruje się w istocie na ocenie prawnej poprzez zarzucanie nieuwzględnienia, że to działania powoda – w związku z niewskazaniem pozwanemu sposobu rozliczenia kosztów działalności oraz przyjmowaniem i uwzględnianiem wniosków z wadliwym ich wyliczeniem – przesądza o braku odpowiedzialności pozwanego w okolicznościach sprawy.

Z uwagi na powyższe zarzuty naruszenia prawa procesowego i poczynienia wadliwych ustaleń faktycznych były nieuzasadnione.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji w zakresie treści umowy, sposobu jej wykonania oraz szczególnie co do zawyżenia przez pozwanego kosztów, które podlegały refundacji przez Agencję i przyjmuje je za własne. Co znamienne, także pozwany nie kwestionuje, że wskutek przedstawionych przez niego w 2005 roku wniosków o płatność, pobrał dotację w kwocie zawyżonej o 19 692,46 zł. Jak wskazano wyżej apelujący stoi na stanowisku, że było to wynikiem okoliczności, za które odpowiedzialność ponosi Agencja. Z tą argumentacją nie można się zgodzić. Strony wszak umówiły się, że pozwany będzie ubiegał się o zwrot kosztów tej tylko działalności, która podlega dotowaniu.

Bezsporne w świetle orzeczenia Sądu Okręgowego oraz zarzutów apelującego, jest to, że pozwany zawyżył koszty działalności dotowanej. Wprawdzie, jak trafnie ustalił Sąd Okręgowy, pozwany nie otrzymał od powoda wskazówek, jak ma wyliczać koszty działalności dotowanej i tych, które nie podlegają dotacji oraz prowadził w 2005 roku podatkową księgę przychodów i rozchodów zgodnie z art. 24a ustawy o podatku dochodowym dla osób fizycznych, nie dokonując jednak w księdze podatkowej rozdziału kosztów na koszty związane z działalnością refundowaną i koszty związane z pozostałą działalnością, co było zgodne z obowiązującymi przepisami, tym niemniej, nie zwalniało to pozwanego z prawidłowego wypełnienia wniosku o płatność i ubiegania się o dotację jedynie w zakresie tych kosztów, które podlegały dotowaniu.

Wskazując na naruszenie przez powoda art. 471 k.c., pozwany zapomina, że sam jako dłużnik odpowiada za niezachowanie należytej staranności, bowiem ciążył na nim obowiązek prawidłowego wypełnienia wniosku o dotację. Skoro więc pozwany tak zorganizował swoją działalność gospodarczą, że na podstawie danych księgowych żądał zwrotu także kosztów, które nie podlegały dotacji, to można przyjąć bez wątpienia, że choćby z winy nieumyślnej zaniedbał swoje obowiązki. Jeśli pozwany miał wątpliwości, co do sposobu wypełniania wniosku o płatność, powinien zwrócić się do Agencji o wskazówki.

Prawidłowo zatem Sąd Okręgowy przyjął, że pozwany nieprawidłowo wykonał swoje zobowiązanie z umowy stron i w konsekwencji pobrał dotację zawyżoną o kwotę zasądzoną wyrokiem. W tym kontekście przyjąć należy za Sądem pierwszej instancji, że doszło do nienależytego wykonania zobowiązania (art. 471 k.c.), jako że pozwany uzyskał w wykonaniu umowy stron więcej niż w istocie powinien był otrzymać. Powód poniósł więc w tym zakresie szkodę, skoro wypłacił kwotę nienależną pozwanemu, doszło do uszczerplenia środków powoda.

Jednocześnie podnoszone przez pozwanego okoliczności wadliwego postępowania przez Agencję w związku z wykonaniem umowy, zostały uwzględnione przez Sąd Okręgowy, który nie znalazł podstaw do uznania, że w okolicznościach sprawy zaszyły przesłanki do zwrotu całości dotacji, a jedynie w części pobranej nienależnie.

Prawidłowe było także stanowisko Sądu pierwszej instancji o braku podstaw do zastosowania w tej sprawie art. 5 k.c. Uzupełniając to stanowisko dodać należy, że norma art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy i może być stosowana tylko po wykazaniu wyjątkowych okoliczności. Zasady współzycia społecznego to pojęcie niedookreślone, nieostre, a powoływanie się na sprzeczność z zasadami współzycia społecznego powinno wiązać się z konkretnym wykazaniem o jakie zasady współzycia społecznego w konkretnym wypadku chodzi, na czym polega konkretna zasada współzycia społecznego oraz uzasadnieniu na czym polega sprzeczność danego działania z tymi zasadami. Stanowisko pozwanego przed Sądem pierwszej instancji odnosiło się do żądania zwrotu całej pomocy udzielonej pozwanemu i w tym kontekście zastosowanie art. 5 k.c. było zbyt wąskie, bowiem sama wykładnia umowy stron nie dawała podstaw do uwzględnienia żądania pozwu w całości i nie było konieczne sięgnięcie przez Sąd Okręgowy do klauzuli generalnej.

Natomiast w odniesieniu do zasądzonej części roszczenia pozwany nie uzasadnia, dlaczego domaganie się przez powoda zwrotu także nienależnie pobranej przez pozwanego kwoty stanowi nadużycie prawa podmiotowego. Samo twierdzenie pozwanego, że doszło do tego z przyczyn leżących po stronie Agencji, nie jest wystarczające, gdy, jak to podniesiono wyżej również pozwany nienależycie wykonał umowę w części.

Rozstrzygnięcie to jest zatem trafne, zaś zarzuty naruszenia prawa materialnego były również nieuzasadnione.

Dodatkowo wskazać należy, że nawet, gdyby przyjąć, że kwota 19 692,46 zł nie wynika z nienależytego wykonania umowy, to niewątpliwie podlegałaby zasądzeniu jako zwrot nienależnego świadczenia, jako że nie ulega wątpliwości, że zwrot dotacji w powyższej kwocie nie przysługiwał pozwanemu.

Z powyższych przyczyn apelacja została oddalona na podstawie art. 385 k.p.c. , a o kosztach postępowania Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania apelacyjnego.

Beata Byszewska Beata Kozłowska Dariusz Dąbrowski